

دیپلماسی پارلمانی (۱۱)
رویکرد فراکسیون‌های پارلمانی کشورهای همسایه
(افغانستان، پاکستان، ترکمنستان و کویت) در قبال ایران

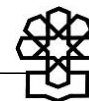
معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی
دفتر: مطالعات سیاسی

کد موضوعی: ۲۶۰
شماره مسلسل: ۱۴۵۳۷
آذرماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده.....	۱
مقدمه.....	۱
گفتار اول - آرایش و مواضع فراکسیون‌های پارلمانی افغانستان در قبال ایران.....	۱
گفتار دوم - آرایش و مواضع فراکسیون‌های پارلمانی پاکستان در قبال ایران.....	۷
گفتار سوم - آرایش و مواضع فراکسیون‌های پارلمان جمهوری ترکمنستان نسبت به جمهوری اسلامی ایران.....	۱۳
گفتار چهارم - آرایش و مواضع فراکسیون‌های پارلمان کویت نسبت به جمهوری اسلامی ایران.....	۱۵
گفتار پنجم - جمع‌بندی و نتیجه‌گیری کلی.....	۱۸
منابع و مأخذ.....	۱۹

دیپلماسی پارلمانی (۱۱) رویکرد فراکسیون‌های پارلمانی کشورهای همسایه (افغانستان، پاکستان، ترکمنستان و کویت) در قبال ایران

چکیده

یکی از ظرفیت‌های مجلس شورای اسلامی معاضدت به دیپلماسی رسمی کشور در جهت تقویت منطقه‌گرایی، شناسایی مواضع فراکسیون‌های پارلمانی کشورهای همسایه در قبال جمهوری اسلامی ایران است که از آن با عنوان دیپلماسی پارلمانی فراکسیون محور نام می‌برند. پیش‌تر در گزارش دیپلماسی پارلمانی ۶، رویکرد فراکسیون‌های پارلمانی کشورهای عراق، ترکیه، جمهوری آذربایجان و جمهوری ارمنستان در قبال ایران بررسی شد. به‌منظور تکمیل گزارش مرتبط با بررسی رویکرد فراکسیون‌های پارلمانی کشورهای همسایه، در این گزارش، مواضع فراکسیون‌های پارلمانی کشورهای افغانستان، پاکستان، ترکمنستان و کویت بررسی می‌شوند.

مقدمه

یکی از کنشگران فعال در حوزه دیپلماسی پارلمانی، احزاب و فراکسیون‌های پارلمانی‌اند. پایش مواضع فراکسیون‌های پارلمانی کشورهای همسایه، این امکان را به نمایندگان مجلس شورای اسلامی می‌دهد با شناخت بیشتری نسبت به رایزنی‌های دیپلماتیک پارلمانی اقدام کنند و تمرکز خود را بیشتر به سمت فراکسیون‌هایی متمرکز کنند که قرابت سیاسی بیشتری با مواضع جمهوری اسلامی ایران دارند.

گفتار اول – آرایش و مواضع فراکسیون‌های پارلمانی افغانستان در قبال ایران

«شورای ملی دولت جمهوری اسلامی افغانستان»^۱ به‌عنوان عالی‌ترین نهاد قانونگذاری افغانستان، به دو بخش «ولسی جرگه» (مجلس نمایندگان) و «مشرانو جرگه» (مجلس سنا) تقسیم می‌شود.^۲ تصویب، تعدیل یا لغو قوانین، تصویب برنامه‌های توسعه اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و فناوریانه، تصویب بودجه و

1. National Assembly of Islamic Republic of the Afghanistan

2. The Constitution of the Republic of Afghanistan, Article 83

اجازه اخذ یا اعطای وام، ایجاد واحدهای اداری، تعدیل یا الغای آن، تصدیق یا فسخ معاهدات و میثاق‌های بین‌المللی، از مهمترین وظایف شورای ملی‌اند.^۱

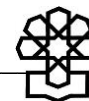
پیشنهاد قانون از طرف دولت ابتدا به ولسی جرگه تقدیم می‌شود و ولسی جرگه طرح قانون پیشنهاد شده را بعد از تصویب به مشرانو جرگه می‌سپارد.^۲ ولی بودجه دولت و برنامه‌های توسعه حکومت از طریق مشرانو جرگه توأم با نظریه مشورتی آن به ولسی جرگه تقدیم می‌شود.^۳

تصویر ۱. لوگوی مجالس ولسی جرگه و مشرانو جرگه

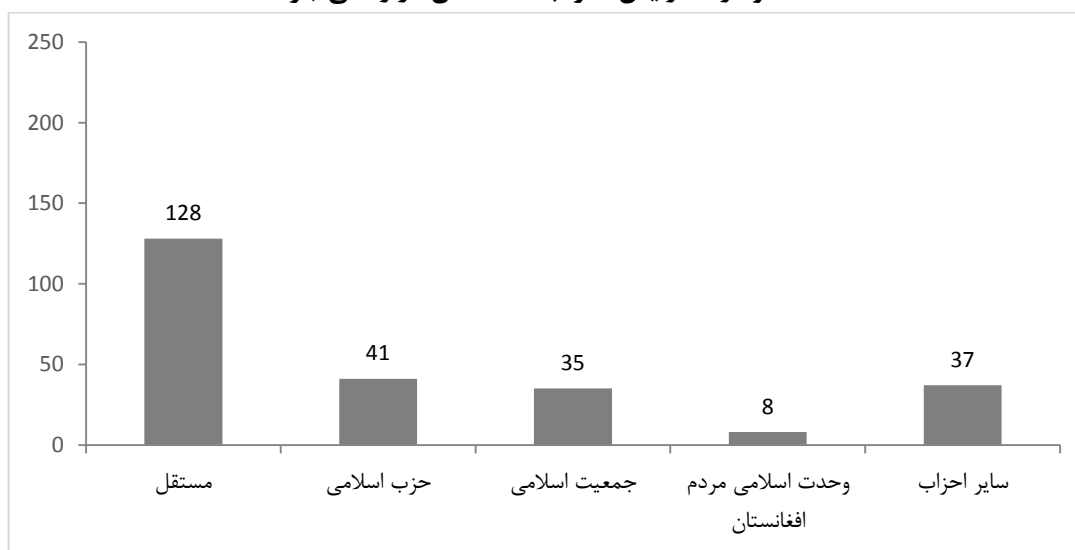

«ولسی جرگه»^۴ دارای ۲۴۹ نماینده است که توسط مردم از طریق انتخابات عمومی و مستقیم از تمام ولایات به مدت ۵ سال انتخاب می‌شوند و ۲۵ درصد آن را باید زنان تشکیل دهند.^۵ اتخاذ تصمیم در مورد استیضاح از هر یک از وزراء، اتخاذ تصمیم راجع به برنامه‌های توسعه و بودجه دولتی، تأیید یا رد مقرری‌ها؛^۶ از مهمترین وظایف ولسی جرگه محسوب می‌شوند.

1. The Constitution of the Republic of Afghanistan, Article 90
2. The Constitution of the Republic of Afghanistan, Article 97
3. The Constitution of the Republic of Afghanistan, Article 98
4. Wolasi Jirga
5. The Constitution of the Republic of Afghanistan, Article 83
6. The Constitution of the Republic of Afghanistan, Article 91

نمودار ۱. آرایش احزاب افغانستان در ولسی جرگه

«مشرانو جرگه»^۱ در حکم مجلس سنا و از ۱۰۲ نماینده تشکیل شده است. از این تعداد ۳۴ نفر سهم شورای ولایتی برای مدت چهار سال، ۳۴ نفر سهم شوراهای ولسوالی برای مدت سه سال و ۳۴ نفر توسط رئیس جمهوری برای مدت پنج سال منصوب می‌شوند.^۲ لازم به ذکر است که مشرانو جرگه در حال حاضر ۶۸ عضو دارد زیرا شورای ولسوالی به دلیل تشکیل نشدن، نمایندگان خود را معرفی نکرده است. از دلایل اصلی شکل نگرفتن شورای ولسوالی می‌توان به کمبود بودجه برای برگزاری انتخابات، فقدان امنیت کافی برای برگزاری انتخابات در ولسوالی‌ها، تعیین نشدن دقیق مرزهای ولسوالی‌ها و علاقمندی دولت‌های افغانستان به تمرکز قدرت اشاره کرد.^۳

1. Meshrano Jirga

2. The Constitution of the Republic of Afghanistan, Article 84

3. http://www.dailyafghanistan.com/editorial_detail.php?post_id=131809

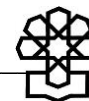
جدول ۱. رؤسای مجالس ولسی جرگه و مشرانو جرگه

<p>عبدالرؤف ابراهیمی از قوم ازبک، اهل قندهار از مجاهدین علیه تهاجم شوروی و عضو ائتلاف تغییر و امید به رهبری دکتر عبدالله عبدالله است.^۱ او در دیدار با رئیس مجلس شورای اسلامی در حاشیه اتحادیه بین‌المجالس کشورهای اسلامی مورخ ۱۶ فوریه ۲۰۱۴ (۲۷ بهمن‌ماه ۱۳۹۲)، از ایران به‌عنوان کشوری بزرگ و مهم در منطقه و یک دوست و برادر برای افغانستان نام برد.^۲ وی یکی از سران بانفوذ حزب اسلامی «گلبدین حکمتیار» در شمال افغانستان است.</p>	<p>عبدالرؤف ابراهیمی رئیس ولسی جرگه</p>
<p>فضل هادی مسلم یار در سال ۱۹۶۹ میلادی (۱۳۴۸ شمسی) در چپرهار ننگرهار متولد شد. وی پیش‌تر رئیس منطقه شرق حزب دعوت اسلامی بود و نقش مؤثری را در جهاد علیه اشغالگران شوروی داشت.^۳ او موفق شد در انتخابات ۱۸ سپتامبر ۲۰۰۵ (۲۷ شهریورماه ۱۳۸۴) عضویت در شورای ولایتی ننگرهار را به‌دست آورد و در آغاز سال اول دوره شانزدهم شورای ملی افغانستان، بیشترین آرا را به‌عنوان رئیس مشرانو جرگه به‌دست آورد.^۴</p>	<p>فضل هادی مسلم یار رئیس مشرانو جرگه</p>

۱-۱. احزاب مهم ولسی جرگه

حزب اسلامی،^۵ حزب وحدت اسلامی مردم افغانستان و حزب جمعیت اسلامی،^۶ سه حزب مهم ولسی جرگه را تشکیل می‌دهند.

1. <http://bokhdinews.af/news/3510>
2. <http://afghanistan.shafaqna.com/component/k2/itemlist/tag.html>
3. <http://www.meshran.com/pvd/showdoc.aspx?Id=10341>
4. <http://www.elections.pajhwok.com/dr/content>
5. Islamic Party of Afghanistan
6. Islamic Society of Afghanistan

جدول ۲. رویکرد رهبران احزاب ولسی جرگه در قبال ایران

ردیف	نام حزب	تعداد کرسی / درصد	رهبر	مرامنامه و رویکرد حزب در قبال ایران
۱	حزب اسلامی ^۱ 	۴۱ ٪۱۶	گلبدین حکمتیار 	طبق مرامنامه حزب، قرآن و احادیث نبوی، نخستین مرجع قوانین‌اند و در مسائل شرعی مطابق فقه حنفی عمل می‌کند. حزب اسلامی، مبارزه یکسان با استعمار شرق و غرب را وظیفه اساسی ملت‌ها می‌داند. ^۲ این حزب یکی از دو شاخه مهم جنبش اسلامی سنی، مشهور به جنبش اخوان المسلمین افغانستان، از مهمترین و پرقدرت‌ترین گروه جهادی است و مورد توجه ویژه پاکستانی‌ها قرار دارد. پس از به قدرت رسیدن طالبان (۱۹۹۶)، حکمتیار ۵ سال در ایران بود. با وجود این، وی ایران را یکی عوامل بروز جنگ‌های فرقه‌ای در منطقه دانسته است. ^۳
۲	جمعیت اسلامی ^۴ 	۳۵ ٪۱۴	صلاح الدین ربانی 	پس از ترور برهان‌الدین ربانی، صلاح‌الدین ربانی فرزند او، رهبر حزب جمعیت اسلامی را برعهده گرفته است. هر چند پس از مرگ برهان‌الدین ربانی، انسجام رهبری در حزب مذکور به‌طور محسوسی کاهش یافته است. لازم به ذکر است برهان‌الدین ربانی، رئیس شورای عالی صلح افغانستان بود و در این راه کوشش‌های فراوانی کرد. آخرین حضور علنی‌اش در عرصه بین‌المللی، حضور در نخستین اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی در تهران در تاریخ ۱۸ سپتامبر ۲۰۱۱ (۲۷ شهریورماه ۱۳۹۰) و دیدار با رهبر معظم انقلاب بود. ^۵ دفاع از استقلال سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، حفظ حاکمیت ملی و تمامیت ارضی، تحکیم وحدت ملی، تأمین عدالت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی بر پایه تعالیم والای اسلامی و اصول دموکراسی و تشکیل حکومت اسلامی، مرامنامه حزب جمعیت اسلامی است. ^۶
۳				حزب وحدت اسلامی مردم افغانستان بر این باور است که تعامل با همه کشورها خصوصاً کشورهای همسایه باید در چارچوب همزیستی مسالمت‌آمیز، سازنده و مبتنی بر احترام متقابل باشد. ^۷ این حزب با ادغام هشت گروه بزرگ و کوچک جهادی شیعه در سال ۱۳۶۸ در مرکز بامیان تشکیل و جایگزین «شورای ائتلاف

1. Islamic Party of Afghanistan

2. <https://www.facebook.com/afghanistanhezb>3. <http://www.1tvnews.af/fa/news/afghanistan/17423-2015-07-03-13-45-45>

4. Islamic Society of Afghanistan

5. <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/67818>6. <http://jamyat.blogfa.com/post/3>7. <http://wahdat.net/index.php?page=wahdat/maramnama.php&id=86>

<p>اسلامی افغانستان» شد.^۱ استاد محقق برای یادگیری علوم اسلامی مدتی در حوزه علمیه قم بود. وی برای مبارزه با داعش از ایران کمک خواسته است.^۲ محمد محقق، معاون دوم ریاست شورای اجرایی، در رأس یک هیئت دولتی در تاریخ ۱۵ دسامبر ۲۰۱۴ (۲۴ آذرماه ۱۳۹۳) به ایران سفر کرد تا زمینه را برای اقامت صدها هزار مهاجر افغانستانی که در این کشور زندگی می‌کنند، فراهم سازد.^۳ این موضوع بیانگر روابط نزدیک او با ایران است. وی از شیعیان هزاره‌ای است و در ششمین کنفرانس بین‌المللی مجمع جهانی اهل بیت به ایران سفر کرد.</p>	<p>محمد محقق</p> 	<p>۸ /۳</p>	<p>وحدت اسلامی مردم افغانستان</p>
--	---	-----------------	---

۱-۲. اعضای کمیته روابط پارلمانی ایران و افغانستان

اعضای کمیته روابط پارلمانی کشور افغانستان با جمهوری اسلامی ایران یازده نفرند که در جدول ۳ به آنها اشاره شده است.

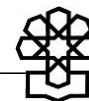
جدول ۳. اعضای کمیته روابط پارلمانی افغانستان با ایران

<p>راجله سلیم</p> 	<p>سیدحسین عالمی</p> 	<p>پروین درانی</p> 	<p>شکریه عیسی خیل</p> 	<p>جعفر مهدوی</p> 	<p>محمد اقبال صافی</p>
	<p>محمد داود کلکانی</p> 	<p>رحیمه جامی</p> 	<p>محمد عبده</p> 	<p>محمد سرور عثمانی</p> 	<p>حبیب الرحمن افغان</p>

1. <http://www.darinews.com>

2. <http://fararu.com/fa/news/244586>

3. <http://afghanpaper.com/nbody.php?id=85554>

گفتار دوم - آرایش و مواضع فراکسیون‌های پارلمانی پاکستان در قبال ایران

حکومت فدرال جمهوری اسلامی پاکستان از چهار ایالت (بلوچستان، سرحدات شمال غربی، پنجاب و سند)، منطقه پایتختی اسلام‌آباد و «نواحی قبیله‌ای»^۱ تحت مدیریت حکومت مرکزی تشکیل شده است.^۲ هر ایالت دارای مجلس ایالتی است که اعضای آن از سوی مردم انتخاب می‌شوند.

«مجلس شورای پاکستان»^۳ متشکل از «مجلس ملی»^۴ و «مجلس سنا»^۵ است. طبق قانون اساسی پاکستان، رئیس‌جمهوری براساس آرای مستقیم مردم انتخاب نمی‌شود. نمایندگان مجلس ایالتی در چهار ایالت همراه با نمایندگان مجلس ملی و مجلس سنا در اجلاسی مشترک، رئیس‌جمهوری را برای یک دوره پنج‌ساله انتخاب می‌کنند. رئیس‌جمهوری نخست‌وزیر را از میان اعضای مجلس ملی انتخاب می‌کند. نخست‌وزیر به‌عنوان رئیس قوه اجرایی در دولت صلاحیت و اختیاراتی به مراتب بیشتر از رئیس‌جمهوری دارد.^۶

۱-۲. مجلس سنای پاکستان

سهمیه ایالت‌ها در مجلس سنا یکسان است که در قانون اساسی نماد هماهنگی و انسجام ملی است. مجلس سنا دارای ۱۰۴ عضو است که هر یک از چهار مجالس ایالتی بیست و سه عضو از استان‌های مربوطه خود، چهار نفر توسط مجلس ملی از پایتخت فدرال و هشت عضو دیگر از مناطق قبیله‌ای انتخاب می‌شوند.^۷ مدت نمایندگی مجلس سنا شش سال است. نیمی از اعضای مجلس سنا بعد از هر سه سال بازنشسته و نمایندگان جدید انتخاب و جایگزین می‌شوند.

مهمترین وظایف یک سناتور، پیگیری و نظارت امور دولتی، معرفی و بحث قوانین و حضور در کمیته‌های سنا برای بررسی و تحلیل لوایح است.^۸ در غیاب رئیس‌جمهوری، رئیس مجلس سنا به‌عنوان رئیس‌جمهور عمل می‌کند. رئیس کنونی مجلس سنای پاکستان، «رضا ربانی» است که به اتفاق آرا در ۱۲ مارس ۲۰۱۵ (۲۱ اسفندماه ۱۳۹۳) انتخاب شد.^۹

1. Federally Administered Tribal Areas (FATA)
2. The Constitution of the Islamic Republic of Pakistan Article 1
3. Majlis-e-Shoora
4. National Assembly
5. Senate

۶. مرتضی، اسعدی، جهان اسلام (جلد دوم بنگلادش، پاکستان، ترکیه)، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۹، ص ۱۷۷.

7. <http://www.senate.gov.pk/en/index.php?id=-1&cattitle=Home>

8. <http://www.senate.gov.pk/en/messence.php?id=1085&catid=261&cattitle=Senators?id=-1&catid=261&cattitle=Senators>

9. <http://www.senate.gov.pk/en/chairman.php?id=-1&catid=261&subcatid=262&cattitle=Office%20of%20The%20Chairman>

۲-۲. مجلس ملی پاکستان

مجلس ملی پاکستان، از ۳۴۲ نماینده تشکیل شده است. از این تعداد ۶۰ کرسی برای بانوان و ۱۰ کرسی برای اقلیت‌های غیرمسلمان در نظر گرفته شده است. از ایالت پنجاب ۱۸۳ نماینده، ایالت سند ۷۵، ایالت سرحدات شمال غربی ۴۳، ایالت بلوچستان ۱۷، مناطق قبیله‌ای ۱۲، پایتخت فدرال ۲ و غیرمسلمانان ۱۰ نماینده در مجلس ملی حضور دارند.^۱ نخست‌وزیر عضو مجلس ملی و از حزب اکثریت مجلس انتخاب می‌شود.

۲-۳. رهبران مجالس شورای ملی و سنای پاکستان

در جدول ۴، اسامی و مرجعیت حزبی رهبران مجالس شورای ملی و سنای پاکستان آورده شده است.

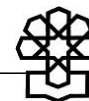
جدول ۴. رؤسا و رهبران احزاب اکثریت و اقلیت مجلس شورای ملی و سنا

رهبر حزب اقلیت	رهبر حزب اکثریت	رئیس	لوگوی مجلس شورای ملی و مجلس سنا
سیدخورشید احمد شاه از حزب مردم 	محمد نواز شرف از حزب مسلم لیگ (نواز) 	سردار اباز صدیق از حزب مسلم لیگ (نواز) 	مجلس شورای ملی
راجه ظفرالحق از حزب مسلم لیگ (نواز) 	اعتزاز احسن از حزب مردم 	رضا ربانی از حزب مردم 	مجلس سنا

۲-۴. احزاب مجالس پاکستان

مجلس سنا، محل رقابت حزب مردم پاکستان و حزب مسلم لیگ شاخه نواز شریف است و بقیه احزاب با این دو حزب ائتلاف کرده‌اند. حزب مردم پاکستان به تنهایی ۲۷ کرسی را در اختیار دارد و پس از ائتلاف با سایر احزاب تعداد کرسی‌ها را به ۶۳ افزایش داده است و حزب مسلم لیگ شاخه نواز شریف به

1. <http://www.na.gov.pk/en/composition.php>

تنهایی ۲۶ کرسی و پس از ائتلاف دارای ۴۱ کرسی می‌باشد.^۱

در مجلس ملی نیز رقابت اصلی میان دو حزب مردم و مسلم لیگ است با این تفاوت که اکثریت مجلس را حزب مسلم لیگ برعهده دارد. حزب مسلم لیگ شاخه نواز ۱۸۵ کرسی از ۳۴۲ کرسی مجلس (۵۴ درصد) را در اختیار دارد.

«حزب مسلم لیگ شاخه نواز»^۲ در سال ۱۹۸۸ از حزب مسلم لیگ منشعب شد.^۳ این حزب دارای روابط نزدیک سیاسی و ایدئولوژیک با احزاب اسلامی مانند جماعت اسلامی پاکستان^۴ دارد و همین موضوع نقش بسزایی در شکل‌گیری ایده دولت اسلامی در این حزب داشته است. در سال ۱۹۹۸ نواز شریف سعی در پیاده‌سازی قانون شریعت از طریق متمم ۱۵ قانون اساسی را داشت که موجب تشکیل یک نظام اسلامی در پاکستان شد ولی نواز شریف با کودتای ژنرال مشرف در ۱۲ اکتبر ۱۹۹۹ (۲۰ مهرماه ۱۳۷۸) قبل از اجرای این طرح برکنار و به عربستان تبعید شد.^۵

در زمان تبعید نواز شریف، حزب متبوع وی نتوانست موقعیت مناسبی را در مجلس پاکستان کسب کند ولی پس از ترور بی‌نظیر بوتو در ۲۷ دسامبر ۲۰۰۷ (۶ دی‌ماه ۱۳۸۶) و حضور نواز شریف در پاکستان، عملکرد حزب بهبود یافت تا در نهایت در انتخابات ۱۲ مه ۲۰۱۳ (۲۲ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۲) حزب او توانست اکثریت مجلس را به‌دست آورد.

«حزب مردم پاکستان»^۶ توسط ذوالفقار علی بوتو در جهت مبارزه با دیکتاتوری ایوب خان در کنوانسیون لاهور، در اول دسامبر، ۱۹۶۷ (۱۰ آذرماه ۱۳۴۶) تأسیس شد. این حزب در پی از بین بردن فئودالیسم مطابق با اصول سوسیالیسم برای محافظت و پیشبرد منافع دهقانان است^۷ و بر همین اساس در بین دهقانان و کارگران محبوبیت خاصی دارد. پس از اعدام ذوالفقار علی بوتو، دختر وی «بی‌نظیر بوتو» به‌عنوان رئیس حزب مردم برگزیده شد که در ۱۸ اکتبر ۲۰۰۷ (۲۶ مهرماه ۱۳۸۶) به وطن بازگشت و در دسامبر همان سال در پی شرکت در یک اجتماع در راولپندی و ایراد نطق سیاسی ترور شد و ریاست حزب به پسرش «بلاول» رسید که چون دانشجوی و در انگلیس است، پدر او «آصف

1. <http://www.senate.gov.pk/en/essence.php?id=1104&catid=261&subcatid=292&cattitle=Current%20Senate%20Seatings>

2. Pakistan Muslim League (Nawaz)

3. <http://pml.org.pk/about/history/>

۴. این حزب در سال ۱۹۴۱ توسط ابوالعلا مودودی با هدف استقرار یک دولت اسلامی تشکیل شد. جماعت اسلامی حزبی افراطی و دست راستی و مخالف کمونیسم و سوسیالیسم است و به استقرار حکومت اسلامی و ترویج قوانین و مقررات طبق احکام قرآن فرا می‌خواند (http://jsr.usb.ac.ir/article_1789_265.html)

5. <http://www.islamopediaonline.org/country-profile/pakistan/islam-and-politics/pakistan-muslim-league-nawaz-pml-n>

6. Pakistan Peoples Party Parliamentarians

7. <http://www.ppp.org.pk/history.html>

علی زرداری «نیابت ریاست حزب را برعهده گرفت.
 «حزب تحریک انصاف»^۱ توسط «عمران خان» کاپیتان سابق ورزش کریکت پاکستان در ۲۵ آوریل ۱۹۹۶ (۶ اردیبهشت‌ماه ۱۳۷۵) تأسیس شد (ورزش کریکت محبوب‌ترین ورزش پاکستان است).

جدول ۵. آرایش و رویکرد احزاب مجلس شورای ملی پاکستان به ایران

ردیف	نام حزب	تعداد و درصد	رهبر	نگاه نسبت به ایران
۱	حزب مسلم لیگ شاخه نواز 	ملی ۱۸۵ ٪۵۴ سنا ۲۶ ٪۲۵	محمد نواز شریف 	روابط نواز شریف به‌عنوان رهبر حزب مسلم لیگ (شاخه نواز) با ایران بسیار پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی است. او همواره مورد عنایت عربستان قرار داشته است و در دوران تبعید نیز در این کشور بوده است با وجود این، اهمیت ایران به‌عنوان یکی از همسایگان اصلی پاکستان، باعث تغییراتی در مواضع او شده است. به‌خصوص با وجود فشارهای آمریکا و عربستان پروژه خط لوله گاز هنوز از دستور کار دولت پاکستان خارج نشده است. ^۲ نواز شریف در ۱۱ مه ۲۰۱۴ (۲۱ اردیبهشت ۱۳۹۳) به ایران آمد و با مقامات کشور (ازجمله رهبر معظم انقلاب) دیدار کرد. وی از حامیان بهره‌گیری از نفوذ ایران برای پایان دادن جنگ یمن است. ^۳ با وجود این، در اظهارات خود بر پایبندی به حمایت از عربستان تأکید دارد و حتی در فاجعه منا از دولت عربستان حمایت نمود. ^۴
۲	حزب مردم پاکستان 	ملی ۴۵ ٪۱۳ سنا ۲۷ ٪۲۶	بلاول بوتو زرداری ^۵ 	اتخاذ سیاست گرایش به جهان اسلام از سوی ذوالفقار علی بوتو، کمک‌های دولت ایران در سیل سال ۱۹۷۳ و زلزله در شمال پاکستان و همچنین در اسکان مهاجرین بنگلادشی، موجب گسترش روابط ایران با پاکستان شد، تا جایی که تنها در سال ۱۹۷۲، بوتو ۱۵ بار با شاه ایران دیدار کرد که رکوردی بی‌سابقه به‌شمار می‌آید. ^۶ از سوی دیگر بیگم نصرت بوتو (همسر ایرانی‌الاصل ذوالفقار بوتو) نقش بسزایی در نزدیکی تهران و اسلام آباد داشت. به‌دلیل روابط مناسب و با وجود تحریم‌های آمریکا علیه ایران، قرارداد خط لوله انتقال گاز ایران به پاکستان بین دو کشور در زمان زرداری بسته شد. ^۷ زرداری گروهک تروریستی جندالله را دشمن ایران و پاکستان

1. Pakistan Tehreek-e-Insaf

2. <http://www.bultannews.com/fa/news/143658>

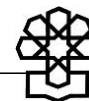
3. <http://fararu.com/fa/news/229086>

4. <http://fa.alalam.ir/news/1743028>

5. Bilawal Bhutto Zardari

۶. ولی‌الله، کوزه‌گری، فراز و نشیب‌های روابط ایران و پاکستان: از رقابت تا همکاری، فصلنامه‌های پژوهشکده تحقیقات راهبردی، تهران ۱۳۹۰، <http://www.isrjournals.ir/fa/special-articles/1245-special-article-farsi211.html>

7. <http://old.jamnews.ir/NSite/FullStory/News/?ID=60785&Serv=26>

<p>می‌داند.^۱ موضع‌گیری‌های زرداری موجب دلسردی عربستان از وی شده است. بلاول بوتو زرداری رهبر کنونی حزب مردم پاکستان نیز در دیدار با سرکنسول جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۲۳ آگوست ۲۰۱۵ (۱ شهریورماه ۱۳۹۴)، ضمن استقبال از توافق هسته‌ای میان ایران و گروه ۵+۱، از گسترش بیش از پیش روابط دو کشور حمایت کرد.^۲</p>			
<p>یکی از دغدغه‌های اصلی حزب تحریک انصاف پاکستان، مبارزه با تفرقه‌افکنی و استعمار است. در همین راستا، توسعه روابط با همسایگان برای این حزب از اهمیت خاصی برخوردار است. این حزب بر این باور است که مشارکت در حمله نظامی به یمن می‌تواند بستر جنگ‌های مذهبی بین شیعیان و سنی‌ها را فراهم کند.^۴ به همین دلیل، حزب مذکور، از مخالفان جدی همراهی اسلام آباد با عربستان در تجاوز به یمن است.^۵ عمران خان همچنین خواستار اتخاذ تدابیر امنیتی شدیدتر برای پیشگیری از حملات تکفیری‌ها و سلفی‌های پاکستان به شیعیان است.^۶</p>	<p>عمران خان نیازی^۳</p> 	<p>ملی ۳۳ ٪۱۰ سنا ۸ ٪۸</p>	<p>۳ حزب تحریک انصاف</p>

گروه دوستی پارلمانی کشور پاکستان با ایران دارای ۴۰ عضو است که ریاست آن را سید عاشق حسین خان از حزب مسلم لیگ شاخه نواز برعهده دارد. در این گروه، ۱۷ نماینده از حزب مسلم لیگ شاخه نواز، ۷ نماینده از حزب مردم، ۶ نماینده از حزب تحریک انصاف پاکستان و الباقی از سایر احزاب و یک نماینده مستقل حضور دارند.

1. <http://iranpress.ir/ebtekar/Ebtekar/News.aspx?NID=57481>

2. <http://www.irna.ir/fa/News/81730722/>

3. Imran Khan

4. <http://www.insaf.pk/news/national-news/item/1789484-proxy-war-in-yemen-is-being-waged-has-all-the-hallmarks-of-spilling-over-into-gulf-anmd-beyond-into-pakistan-afghanistan-dr-shireen-mazari>

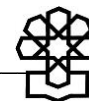
5. <http://farsnews.com/newstext.php?nn=13940115001083>

6. <http://www.insaf.pk/news/wings/item/12025-Government>

جدول ۶. اعضای گروه دوستی پارلمانی پاکستان با ایران^۱

نام نماینده و حزب	نام نماینده و حزب	نام نماینده و حزب	نام نماینده و حزب	نام نماینده و حزب	نام نماینده و حزب
 محمد جواد اخلاص از حزب مسلم لیگ (نواز)	 عاقب الله (خان) از حزب تحریک انصاف	 امرالله مروات از حزب تحریک انصاف	 حمید خلیلی از حزب تحریک انصاف	 غلام ربانی از حزب مردم	 سید عاشق حسین خان از حزب مسلم لیگ
 شیخ رشید احمد از حزب عوامی مسلم لیگ	 زمان اوراکزی از حزب تحریک انصاف	 بسم الله خان مستقل	 داورخان کاندی از حزب تحریک انصاف	 محمد یوسف از حزب جماعت علمای اسلامی	 زاهد حسین خان از حزب مسلم لیگ (نواز)
 مالک اعتبار خان از حزب مسلم لیگ (نواز)	 محمد اسحاق خان از حزب مسلم لیگ (نواز)	 نجف عباس خان سیال از حزب مسلم لیگ (نواز)	 غلام بی بی بروانا از حزب مسلم لیگ (نواز)	 دکتر نصیر احمد جات از حزب مسلم لیگ (نواز)	 نواب علی واسان از حزب مردم
 محمد جمال الدین از حزب جماعت علمای اسلامی	 نادم عباس از حزب مسلم لیگ (نواز)	 افضل حسین از حزب مسلم لیگ (نواز)	 سهیل شوکت از حزب مسلم لیگ (نواز)	 شفقت محمود از حزب تحریک انصاف	 محمد ارشاد خان از حزب مسلم لیگ (نواز)
 مولانا امیر زمان از حزب جماعت علمای اسلامی	 محمد بیلیانی از حزب مردم	 فهمیده میرزا از حزب مردم	 سید کاظم علی شاه از حزب مسلم لیگ (تابعی)	 سید اصف حسنین از حزب حکمت متحد قومی	 چاودری محمد منیر آذر از حزب مسلم لیگ (نواز)
 نعیمه کشور خان از حزب جماعت علمای اسلامی	 اسفندیار باندارا از حزب مسلم لیگ (نواز)	 ماهرین رزاق بوتو از حزب مردم	 ثریا جاتوی از حزب مردم	 شگفته جومانی از حزب مردم	 رمیش لال از حزب مردم
 بیگم طاهر بخاری از حزب مسلم لیگ (نواز)	 مایزا حامد از حزب مسلم لیگ (نواز)	 عایشه از حزب جماعت اسلامی	 اسما ممدوت از حزب مسلم لیگ (نواز)		

1. http://www.na.gov.pk/en/friendship_memberlist.php?comm=MjU=

گفتار سوم – آرایش و مواضع فراکسیون‌های پارلمان جمهوری ترکمنستان نسبت به جمهوری اسلامی ایران

ترکمنستان به دلیل داشتن مرز طولانی مشترک با جمهوری اسلامی ایران، از اهمیت فراوانی برخوردار است. از طرفی پس از کشور ترکمنستان، بیشترین ترکمن‌ها در ایران زندگی می‌کنند و این موضوع می‌تواند بیانگر اهمیت و همچنین پتانسیل‌های موجود برای گسترش روابط باشد.

براساس قانون اساسی، ترکمنستان یک کشور سکولار است و توسط رئیس‌جمهوری «قرانقلی بردی محمدف»^۱ که دارای اختیارات گسترده‌ای است، اداره می‌شود.^۲ مسلمانان ترکمنستان، اهل سنت مذهب حنفی‌اند. مجلس شورای ملی ترکمنستان با ۱۲۵ کرسی، از ادغام شورای مردم (خلق) و مجلس شورای ملی تشکیل شده است. دوره فعالیت این مجلس ۵ سال است و آخرین انتخابات آن، در ۱۵ سپتامبر ۲۰۱۳ (۲۴ شهریورماه ۱۳۹۲) برگزار شد.

تصویب، اصلاح و نظارت بر قوانین، تصویب بودجه دولت، تصمیم‌گیری در مورد برگزاری یک فراندوم ملی و تصویب معاهدات بین‌المللی، از مهمترین وظایف مجلس شورای ملی‌اند.^۳ رئیس‌جمهور در آرایش پارلمان ترکمنستان از نقش و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

جدول ۷. رؤسای جمهور ترکمنستان پس از استقلال

ردیف	نام	حزب	دوران ریاست جمهوری
۱	صفر مراد نیازوف 	حزب دمکراتیک ترکمنستان ^۴	از ۲۱ دسامبر ۱۹۸۵ تا ۱۶ دسامبر ۱۹۹۱ (فوت)
۲	قرانقلی بردی محمدف 	حزب دمکراتیک ترکمنستان	۲۱ دسامبر ۲۰۰۶ – تاکنون

1. Gurbanguly Berdimuhamedow
2. The Constitution of Turkmenistan, Article 1
3. The Constitution of Turkmenistan, Article 66,67
4. Democratic Party of Turkmenistan

براساس ماده (۲۸) قانون اساسی، شهروندان حق تشکیل احزاب سیاسی و دیگر انجمن‌های اجتماعی در چارچوب قانون اساسی را دارند.^۱ ولی در حال حاضر حزب دموکراتیک ترکمنستان که همان حزب کمونیست پیشین ترکمنستان^۲ است کنترل قدرت را در دست دارد و اجازه قدرت نمایی و مشارکت به دیگر احزاب را نمی‌دهد. در ژانویه ۲۰۱۲، قانون تشکیل احزاب سیاسی به تصویب رسید و در آوریل ۲۰۱۲، حزب «صنعتگران و کارآفرینان»^۳ تشکیل و آقای ممدوف، به‌عنوان رئیس حزب در کنگره موسس انتخاب شد. این حزب از نظر سیاسی، به دولت و شخص ممدوف نزدیک است.^۴

جدول ۸. آرایش و رویکرد احزاب مجلس ملی ترکمنستان نسبت به ایران

ردیف	نام حزب	مجلس ملی	رهبر	مرامنامه و نگاه حزب به ایران
۱	حزب دموکراتیک ترکمنستان	۴۷٪ ۳۸	قاسم قلی بابایف ^۵ 	از تاریخ ۱۸ آگوست ۲۰۱۳ آقای ممدوف اعلام کرد که رئیس‌جمهوری به‌عنوان ضامن قانون اساسی ترکمنستان بهتر است عضویت حزبی را نداشته باشد بر همین اساس از عضویت حزب استعفا داد و آقای قاسم قلی بابایف به‌عنوان رهبر حزب توسط کنگره برگزیده شد. ^۶ ولی همچنان بر دی ممدوف هم بر ترکمنستان و هم بر حزب دموکراتیک مسلط است. به همین دلیل نگرش وی در مورد ایران مورد بررسی قرار گرفته است. ممدوف روابط مناسبی با ایران در طی سال‌های ریاست‌جمهوری و رهبری حزب دموکراتیک برقرار کرده است. ^۷ ساخت ریل آهن از ترکمنستان به ایران و برقراری ارتباط ترکمنستان با آب‌های آزاد و همچنین انتقال گاز ترکمنستان از ایران به اروپا، بستر گسترش زمینه‌های همکاری در زمان ممدوف را فراهم کرده است.
۲	حزب صنعتگران و کارآفرینان ترکمنستان	۱۴٪ ۱۱	اورازممد ممدوف ^۸	صنعتی‌سازی و نمایندگی و حمایت از سازمان‌های کسب‌وکار در سراسر کشور، گسترش خصوصی‌سازی و مبارزه با فساد، از برنامه‌های اصلی حزب صنعتگران است. ^۹ رهبر این حزب، دوست صمیمی آقای بردی ممدوف رئیس‌جمهوری و رهبر سابق حزب دموکراتیک است. ^{۱۰}

1. The Constitution of Turkmenistan, Article 28

۲. حزب کمونیست ترکمنستان بخشی از حزب کمونیست اتحاد جماهیر شوروی بود که در سال ۱۹۹۱ توسط صفر مراد نیازوف رهبر وقت به حزب دموکراتیک ترکمنستان تغییر نام یافت

3. Party of Industrialists and Entrepreneurs

4. <http://www.globalsecurity.org/military/world/centralasia/turkmen-political-parties.htm>

5. Kasymguly Babayev

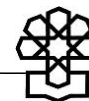
6. http://www.turkmenistan.gov.tm/_eng/?id=2605

7. <http://news.nationalpost.com/news/turkmenistan-leader-not-very-bright-wikileaks>

8. Orazmammed Mammedov

9. <http://www.ppp.org.pk/manifestos/manifesto1970.pdf>

10. <http://www.washingtontimes.com/topics/party-of-industrialists-and-entrepreneurs>

گفتار چهارم - آرایش و مواضع فراکسیون‌های پارلمان کویت نسبت به جمهوری اسلامی ایران

کویت در ۱۹ ژوئن ۱۹۶۱ (۲۹ خردادماه ۱۳۴۰) از بریتانیا استقلال یافت و یک‌سال بعد مجلس مؤسسان و در ژوئیه سال ۱۹۶۳ «مجلس امت»^۱ شروع به کار کرد و به‌عنوان اولین کشور عرب حوزه خلیج فارس دارای نظام انتخابات و مجلس شد.^۲

امیر کویت، رئیس کشور و دارای اختیارات وسیعی است. یکی از مهمترین اختیارات او، انتخاب ولیعهد (حاکم آینده این کشور) و همچنین انحلال مجلس امت است. برای مثال امیر کویت و دادگاه قانون اساسی این کشور، از سال ۲۰۰۵ تاکنون، پنج بار مجلس امت را منحل و انتخابات پارلمانی زودهنگام برگزار کرده‌اند. تعیین ولیعهد به استناد صلاح‌دید امیر و بیعت مجلس امت است که در یک جلسه ویژه با موافقت اکثریت اعضای مجلس، انجام می‌شود.^۳ حدود ۳۰ درصد از مسلمانان کویت از شیعیان و الباقی اهل سنت‌اند.^۴

مجلس امت کویت دارای ۵۰ کرسی است که از طریق انتخابات عمومی غیرعلنی و مستقیم انتخاب می‌شوند^۵ و به ترکیب آنها، اعضای هیئت دولت که نباید از پانزده نفر بیشتر باشند اضافه می‌شوند. در نتیجه مجلس امت کویت، در مجموع دارای ۶۵ کرسی است.^۶ نظارت بر اعمال دولت، استیضاح و پرسش از نخست‌وزیر و هیئت دولت، بررسی و تصویب بودجه سالیانه از اهم وظایف و اختیارات مجلس امت کویت است.

۱. مجلس الامه

2. <http://www.kna.kw/clt/erun.asp?id=1979#sthash.h1Arb3Hj.dpbs>

۳. دستور دولة الكويت، الباب الاول، الدولة و نظام الحكم، المادة (۴).

4. <http://islamtimes.org/fa/doc/article/217465/>

۵. دستور دولة الكويت، الباب الرابع السلطات، الفصل الثالث، السلطة التشريعية، المادة (۸۰).

۶. دستور دولة الكويت، الباب الرابع السلطات، الفصل الثالث، السلطة التشريعية، المادة (۸۱).

جدول ۹. رویکرد رئیس مجلس کویت به ایران

<p>مرزوق علی الغانم مانند اکثر مقامات کویتی نسبت به عربستان مواضع نزدیکی دارد برای نمونه وی از عربستان بابت ارائه خدمات به حجاج تقدیر نموده و تدبیر حکومت سعودی بابت فاجعه منا را ستوده است.^۱ با این حال الغانم جهت گسترش روابط با ایران در تاریخ ۹ مارس ۲۰۱۵ (۱۸ اسفند ۱۳۹۳) میزبان دکتر لاریجانی (رئیس مجلس نهم) بوده است^۲ و در این دیدار بر حق هسته‌ای ایران و نقش مهم این کشور در منطقه تأکید نموده^۳ و از توافق ایران و ۵+۱ استقبال و آن توافق را باعث ثبات منطقه دانسته است.^۴ همچنین او طرح اخراج رژیم صهیونیستی از اتحادیه بین‌المجالس جهانی را مطرح کرد.^۵</p>	<p>از سال ۲۰۱۳ تاکنون</p>	<p>مرزوق علی الغانم</p>
---	---------------------------	---

انتخابات مجلس امت کویت هر چهار سال یکبار برگزار می‌شود که آخرین انتخابات در ۲۷ ژوئیه ۲۰۱۳ (۵ مردادماه ۱۳۹۲) برگزار شد و نتایج انتخابات حاکی از این است که نامزدهای مستقل اهل سنت ۳۰ کرسی، لیبرال‌ها ۹ کرسی، شیعیان ۸ کرسی و اسلامگرایان سنی (سلفی‌ها) برنده ۳ کرسی شده‌اند.^۶ نکته قابل توجه کاهش نمایندگان شیعه در مجلس است. در دوره قبل شیعیان ۱۷ کرسی به‌دست آورده بودند^۷ که در این دوره به ۸ کرسی کاهش یافت و این موضوع می‌تواند نقش شیعیان را در فرآیند سیاسی کشور کویت کم‌رنگ‌تر سازد.

ساختار سیاسی کویت نسبت به کشورهای عربی حوزه خلیج فارس به دموکراسی غربی نزدیک‌تر است با وجود این در قانون اساسی کویت، به نحوه تشکیل و فعالیت احزاب به‌عنوان یکی از ارکان دموکراسی اشاره کرده است. علاوه بر این خاندان آل صباح به‌دلیل ترس از واگذاری قدرت، نقش بسیار مؤثری در کنترل احزاب سیاسی داشته است.^۸

با وجود محدودیت‌های اعمال شده توسط ساختار سیاسی کویت، پس از حمله عراق و آزادسازی کویت فعالیت‌های سیاسی زیرزمینی، علنی گردید^۹ و چندین گروه سیاسی تشکیل شدند که از جمله

1. <http://www.shia-news.com/fa/news/100415/>

2. <http://www.fardanews.com/fa/news/404572/>

3. <http://www.fardanews.com/fa/news/404755/>

4. <http://www.hamshahrionline.ir/details/306274/Iran/legislative>

5. <http://www.irna.ir/fa/News/81803536/>

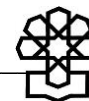
6. <http://www.electionguide.org/elections/id/1668/>

7. <http://www.euronews.com/2013/07/28/kuwait-election-shia-candidates-lose-seats-liberals-make-gains>

۸. عبدالرضا، همدانی، علل عدم شکل‌گیری احزاب سیاسی در کویت، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، سال نهم، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۱.

ص ۴۸.

9. <http://alwatan.kuwait.tt/articledetails.aspx?Id=277903>

مهمترین آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

الف) نهضت قانون اساسی اسلامی^۱ از احزاب اهل سنت و پرنفوذ کویت است که تحت تاثیر جنبش اخوان المسلمین مصر پس از آزادسازی کویت در سال ۱۹۹۱ تاسیس شد. این حزب دارای سه رکن اساسی است. اول اینکه این حزب خود را اسلامی و خواهان دخالت اسلام در تمامی شئون زندگی می‌داند. دوم این حزب خود را به قانون اساسی ۱۹۶۲ کویت متعهد می‌داند و سوم این حزب خواستار مشارکت مردم در فرآیند قدرت است.^۲ ریاست این حزب برعهده «ناصر الصانع» است.

ب) تریبون دموکراسی،^۳ در ۲ مارس ۱۹۹۱ با همکاری تعدادی از شخصیت‌های چپ و ملی‌گرا تشکیل شد.^۴ از اولویت‌های این حزب حفاظت از قلمرو و استقلال ملی و توسعه و پیشرفت دموکراسی است. همچنین دفاع از آزادی‌های شهروندان و ایجاد جامعه مدنی و حکومت قانون در پرتو کثرت‌گرایی سیاسی و انتقال دموکراتیک قدرت از برنامه‌های این حزب محسوب می‌شود.^۵ حزب تریبون دموکراسی، فقط مخالف احزاب دینی و تشکل‌های مذهبی است. ریاست این حزب برعهده بندر الخیران است.

ج) حزب مؤتلفه اسلامی ملی^۶ متعلق به شیعیان کویت است. اکثر اعضای این حزب متشکل از مهاجران شرق عربستان، به کویت می‌باشند. این حزب خواستار اجرای قانون اساسی سال ۱۹۶۲ میلادی بوده و در آن حقوق و آزادی مردم کویت رعایت شده است و تمام مردم در برابر قانون، از حقوق و آزادی مساوی برخوردارند. این حزب در پی ارتباط با سایر شیعیان جهان است.^۷

۱. الحركة الدستورية الإسلامية

2. <http://www.icmkw.org/site/pages/aboutus.php>

۳. المنبر الديمقراطي

۴. عبدالرضا، همدانی، علل عدم شکل‌گیری احزاب سیاسی در کویت، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، سال نهم، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۱، ص ۳۹.

5. http://alminbarkw.org/?page_id=2

۶. الائتلاف الاسلامی الوطني.

7. <http://www.hawzah.net/fa/Magazine/View/4473/6334/70298/>

جدول ۱۰. کمیته دوستی پارلمانی کویت با جمهوری اسلامی ایران^۱

نام	مسئولیت	نام	مسئولیت	نام	مسئولیت
فیصل فهد الشایع 	رئیس و نماینده	مبارک سالم الحریص 	عضو و نماینده	أحمد سلیمان القضیبی 	عضو و نماینده
عبدالله محمد الطریجی 	نایب رئیس و نماینده	عبدالله یوسف المعیوف 	عضو و نماینده	راکان یوسف النصف 	عضو و نماینده
عودة العودة الرویعی 	عضو و نماینده	طلال الحربان 	منشی	مشعل العنزى 	منشی

گفتار پنجم - جمع‌بندی و نتیجه‌گیری کلی

مهمترین نتایج حاصل از بررسی فراکسیون‌ها و احزاب پارلمانی کشورهای مورد مطالعه عبارتند از:

۱. افغانستان به دلیل ساختار قومی و قبیله‌ای، فاقد احزاب منسجم است و این احزاب گرد شخصیت‌های بزرگ شکل گرفته‌اند. به همین دلیل با کوچک‌ترین اختلاف میان رهبران، احزاب پارلمانی نیز دستخوش تغییرات می‌شوند.

۲. احزاب افغانستان با توجه به موضع خود نسبت به پاکستان و طالبان، روابط خود را با جمهوری اسلامی ایران تنظیم کرده‌اند. به بیان دیگر احزاب نزدیک به پاکستان و طالبان در گروه مخالفان ایران قرار دارند که از مصادیق آنها می‌توان به حزب اسلامی حکمتیار اشاره کرد. برعکس حزب وحدت اسلامی مردم افغانستان به دلیل دشمنی با طالبان (قتل عام هزاره‌ای‌ها توسط طالبان) و برخورداری از نگرش شیعی، به ایران نزدیک‌تر است. مرحوم برهان‌الدین ربانی نیز به دلیل مخالفت با طالبان مورد توجه ایران قرار داشت و از حامیان تحکیم روابط حسنه بین ایران و افغانستان بود.

۳. حزب مردم پاکستان به دلیل سابقه روابط خوب با ایران بهترین گزینه برای برقراری روابط پارلمانی است و تأکید این حزب بر اجرایی شدن خط لوله انتقال گاز ایران به پاکستان می‌تواند به بهبود روابط دو کشور کمک کند.

۴. حزب مسلم لیگ شاخه نواز به دلیل روابط نزدیک با عربستان و ترکیه، در روابط خود با ایران

1. <http://www.kna.kw/clt/run.asp?id=2016>

بسیار محتاطانه عمل می‌کند ولی با توجه به شرایط منطقه و توافق ایران با غرب، به نظر می‌رسد زمینه‌های نزدیکی بیشتر این حزب با ایران فراهم باشد. به خصوص که اخیراً نواز شریف خواهان دخالت ایران برای پایان بخشیدن به بحران یمن شده است.

۵. در مجلس ترکمنستان، حزب دمکراتیک در حال حاضر ۳۸ درصد کرسی‌های مجلس را در اختیار دارد ولی این کشور در روابط داخلی و خارجی‌اش تحت تأثیر رؤسای جمهوری خود قرار دارد و احزاب داخلی مخالف در این کشور به صورت قانونی و رسمی وجود ندارند و به نظر می‌رسد حزب دمکراتیک ترکمنستان بهترین و تنها گزینه برقراری روابط پارلمانی باشد زیرا هر نوع توافق پارلمانی به دلیل قدرت این حزب در کشور، بر سیاست‌های ترکمنستان در قبال ایران تأثیرگذار خواهد بود.

۵. احزاب کویت به دلیل تلاش برای تغییر ساختار سیاسی داخلی کویت و ترس از اتهام به روابط با کشورهای خارجی از سوی حکومت، به سمت مسائل داخلی متمرکز شده‌اند و خاندان آل صباح با حساسیت حتی از شکل‌گیری و سازماندهی احزاب دولتی و پارلمانی جلوگیری می‌کند. با توجه به وضعیت احزاب این کشور به نظر می‌رسد دیپلماسی پارلمانی باید در مسیر مذاکره با حکومت و خاندان آل صباح پیگیری شود زیرا احزاب پارلمانی کویت، فاقد قدرت چانه‌زنی و تأثیرگذاری بر سیاست داخلی و خارجی این کشورند.

منابع و مأخذ

1. The Constitution of the Republic of Afghanistan
  2. <http://www.meshran.com>
  3. <https://www.facebook.com/afghanistanhezb>
  4. <http://wahdat.net>
  5. The Constitution of the Islamic Republic of Pakistan
  6. <http://www.senate.gov.pk/en>
  7. <http://www.na.gov.pk/en>
  8. <http://pml.org.pk>
  9. <http://www.ppp.org.pk>
  10. <http://www.insaf.pk>
  11. <http://www.pmln.org/constitution/introductory/>
  12. <http://www.ppp.org.pk>
  13. <http://www.turkmenistan.gov.tm>
  14. <http://www.ppp.org.pk/>
  15. <http://www.kna.kw/>
  16. <http://alwatan.kuwait.tt>
  17. <http://www.icmkw.org>
  18. <http://alminbarkw.org>
۱۹. کوزه‌گری، ولی‌الله. فراز و نشیب‌های روابط ایران و پاکستان: از رقابت تا همکاری، فصلنامه‌های پژوهشکده تحقیقات راهبردی، تهران، ۱۳۹۰.
۲۰. اسعدی، مرتضی. جهان اسلام (جلد دوم بنگلادش، پاکستان، ترکیه)، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۹.
۲۱. همدانی، عبدالرضا. علل عدم شکل‌گیری احزاب سیاسی در کویت، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، سال نهم، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۱.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۴۵۳۷

عنوان گزارش: دیپلماسی پارلمانی (۱۱) رویکرد فراکسیون‌های پارلمانی کشورهای همسایه (افغانستان، پاکستان، ترکمنستان و کویت) در قبال ایران

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)
تهیه و تدوین‌کنندگان: مصطفی جهانبخش، جواد جریده
ناظر علمی: مصطفی دلاورپورآقدم
متقاضی: معاونت پژوهش‌های سیاسی - حقوقی
ویراستار ادبی: قاسم میرخانی

واژه‌های کلیدی:

۱. احزاب پارلمانی
۲. کشورهای همسایه
۳. دیپلماسی پارلمانی فراکسیون‌محور
۴. منطقه‌گرایی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۹/۱